

pectiva, doncs, em sento una mica més justificada a formular retracs de detall a la tasca de Muñoz i Pujol que com a conjunt presenta un to general d'una gran dignitat. Heus ací algunes observacions que em suggereix una lectura acarada dels textos italià i català de *I Mari del Sud*.

Cap a la meitat de la p. 32 llegim: «*il dialetto... / ...scabro tanto / che vent'anni di idiomi e di oceani diversi / non gliel'hanno scalfito.*» La primera part, en català, correspon magníficament al «dialeccte cantellut»; ara bé la imatge del parlar que és una cosa dura «*come le pietre di questo stesso colle*» necessita del verb «*scalfire*» (escantellar, escantonar). L'«endolcir» del català fa malbé alhora la imatge i el to lingüístic (els mots de la família de «dolç», en un context com el d'aquest poema, són precisament dels que voldria evitar el model lingüístic de Pavese). El «*cartoncino*» que envia el cosí (p. 34) no és una «postal» (hauria dit «*cartolina*»), sinó un «cartonnet», i el «*biglietto*» de Tasmània tampoc no és una «carta» («*lettera*»), sinó una «nota». En canvi, més avall, «*i bei rami*», expressió en què potser són presents alguns «residus escolars» (vegeu la *Introducció*, ps. 18-19) petrarquescos, estan molt ben traslladats per «les branques més tendres». Més endavant, però, no estic d'acord amb l'«afany de la gent» que correspon al «*gran scalpicio*» (que vol dir el «trepig» amb tota la seva càrrega onomatopeica). Al capdamunt de la p. 36 diu: «*S'era intanto sposato, in paese.*» No hi ha dubte, crec, que aquí en l'ambivalència país/poble del mot italià «*paese*», cal triar exclusivament la segona possibilitat al contrari del que fa el traductor. Finalment, a les acaballes de la p. 36, hi ha el punt

d'interpretació que al meu entendre és més dubtós: el «Cetaci» de la versió catalana suposa que aquest sintagma expressa el nom del pesquer holandès on el cosí feia de fogoner. En realitat és prou clar que en el text italià «*il cetacco*» és el complement directe de «*ha incrociato*» («va creuar-se amb») i no «creuà el mar».

A mesura que hom avança en la lectura del llibre els punts a discutir són sempre menys nombrosos i més aïllats. En citaré alguns per acabar. A la p. 42 «*qualcuno si és ucciso*» vol dir exactament «alguns s'han matat s'han suïcidat» i no «alguns se'n morien»; «*fu sempre un far nulla da bravi*» no té res a veure amb el «mascle» que apareix en la versió catalana. «*Da bravi*» és una expressió del llenguatge parlat que vol dir «tal com cal», aquí amb un cert matís irònic. A la p. 66 «*che del verde fa tanto letame*» correspon a un «que del verd en fa tant, d'adob» bastant maldestre. La frase vol dir que «fa un munt de femta del (blat) verd». En la p. 74 «*nella foschia d'estate*» no vol dir en absolut «en la fosca d'estiu», sinó «en la calitja o la boirina d'estiu». En la p. 80 «*sera sommessà*» vol dir «tarda encalmada» i no «tarda sotmesa». En la p. 84 el mot «*tonfo*» (cop sec d'un objecte que cau), tan problemàtic de traduir al català, desapareix en la versió i amb ell un dels matisos fonamentals del poema *Estate*. Sé que la feina del traductor és molt fàcil de criticar des de fora i molt difícil de dur a terme amb propietat i per això crec que les observacions que he consignat i d'altres que s'hi podrien afegir no rebaxen substancialment el valor del treball de Muñoz i Pujol.

LOLA BADIA

Pere QUART: *Quatre mil mots*. Barcelona, Edicions Proa, 1977. (Col·lecció «Els Llibres de l'Ossa Menor», núm. 94.) 208 ps.

Si l'aparició d'un nou llibre de Joan Oliver sempre és una notícia important, aquests *Quatre mil mots* publicats darrerament tenen l'interès de completar, en molts aspectes, una obra poètica d'una trajectòria ben fixada i, d'altra banda, força estudiada. El llibre es divideix en quatre parts, la més important de les quals és la primera, titulada *Decasillabs de vell* i que agafa la producció més recent de l'autor; feia poc, justament, que els lectors d'«Els Marges» havien pogut conèixer, amb lleugeres variants, sis de les vint-i-nou composicions que conté. La segona part, que ell titula *Passadís*, comprèn un conjunt de poemes d'intenció humorística, que van de la plasenteria (com una traducció fictícia de l'inexistent poeta iranià Tabriz) a l'epigrama

(els versos d'«Exegesi casolana»), recreacions de temes de l'Antic Testament, bona part dels quals ja havien estat tractats en altres bandes). La tercera part, *Versos elementals als catalans de 1969*, és un llarg poema patriòtic publicat a París en aquell any i que constitueix l'únic element una mica antic del recull. La quarta aplega unes *Endreces* a personatges reals o imaginaris, d'heterogènia intenció. Dins aquest conjunt, els *Decasillabs de vell* formen una unitat que dona cos al llibre i constitueixen, de fet, la base per interpretar-lo.

En la trajectòria poètica de Pere Quart, determinada per una dialèctica interna que va potenciant diversos elements temàtics —i fins a cert punt també formals— més que no

pas per la incorporació d'elements radicalment nous, *Quatre mil mots* segueix la línia dels últims llibres, iniciada amb *Vacances pagades* i *Circumstàncies*. En realitat, prescindint dels tres primers poemes d'aquest darrer recull, que s'haurien d'inscriure en un tipus de poesia realista que cerca en el record el material poètic (recordem que era recent l'obra de Gabriel Ferrater) i que no ha tingut continuïtat en Pere Quart, la resta del llibre confirmava l'actitud crítica i desmitificadora de *Vacances pagades* —que ja s'havia insinuat a *Terra de naufragis*— i constituïa una nova fita en el camí d'un autor que continua creient en l'eficàcia de la poesia, «un fenomen de poca difusió però no pas de tan escassa influència». En conjunt, també *Quatre mil mots* reelabora el material típic de l'obra de Joan Oliver, aprofundint alguns dels seus temes i eixamplant els seus registres. I no és casual, en efecte, que les reflexions de Pere Quart sobre poesia (pròlegs i fins i tot poemes sobre aquest tema) es facin més insistents a partir de *Vacances pagades*, és a dir, a *Circumstàncies* i a *Quatre mil mots*, perquè assenyalen el terme d'una evolució.

En la línia esmentada, aquest últim llibre és, però, més lúdic que els anteriors, i s'hi accentuen l'escepticisme, l'amarguesa i tanmateix l'humor, el qual atempera una mica l'agressivitat o el sarcasme tallant i dur que és típic d'alguns poemes de *Vacances pagades*. Així, la ironia no és utilitzada tant per ressaltar una idea o un mot com, sovint, per diluir-ne la contundència, relativitzant la sentència del moralista: «Servals [els secrets del poeta] per una eternitat o dues», explica en una ocasió. En la introducció al llibre el mateix Pere Quart reconeix el seu «creixent escepticisme sarcàstic» i el pessimisme que se'n deriva: «Entre tots ho hem malmès gairebé tot», dirà. I a «Tot és ahir» expressa la seva absoluta desconfiança envers el futur. Però, malgrat que sap que l'escepticisme no és només garantia d'intel·ligència sinó més exactament de prudència i fins i tot de conformisme, no demana esperança, com feia a *Circumstàncies*, sinó resignació (dins el poema «Covards»). I, en tot cas, cedeix a l'instint irracional (a «Lai i les ànimes») i es malfia de la intel·ligència («Oh ment, oh ment, dimensió infernal!») i de la mateixa condició humana (vegeu «Instint»), amb una actitud que, en algun moment, arriba a rebutjar la societat. Tot es resol, així, en una única dicotomia: ésser «ciutadà amb càstig o ermità llibert».

La ironia és l'arma amb què dissimula el seu pessimisme, i per això a vegades l'aplica al tema de la mort. Però aquesta apareix també amenaçadora i rotunda: «Cada dia de vida és un assaig / de la mort, que ens oblidia o falla el cop.» Joan Oliver té un

concepte elemental i noble de la didàctica poètica, perquè confia simplement —i això explica moltes contradiccions aparents— en la sinceritat, l'espontaneïtat o l'humorisme; tot exposat amb eficàcia i contenció («amb estalvi», com diu al pròleg). I és que la poesia de Pere Quart aspira a ésser entesa completament, i per poder fer extensiva la pròpia experiència cal que no resulti abstrusa o hermètica. Ell ja ho ha dit altres vegades, però a *Quatre mil mots* insisteix en el blasme de l'hermetisme en poesia: «Vehicle intel·lectiu, doncs també ètic, / rebutja el gratuït i l'insensat. / Cerca l'estètic, no li escau l'hermètic.»

Des del punt de vista formal, es descobreix en el llibre més preocupació per la mètrica i la tècnica poètica que en les seves obres últimes, cosa que revela segurament una certa permeabilitat de l'autor a les noves tendències de la poesia jove. No per altra cosa el to d'aquest recull és més lúdic que el dels anteriors. El poeta adopta en general el decasíllab italià, quasi sempre sense rima i sense formar estrofes; apareixen recursos típics de la poesia experimental («Diürn / com una volva embalsamada en fred»), però és veritat que al servei de la facècia i la ironia, com ja havia fet a *Les decapitacions*. A *Quatre mil mots* hi ha també un «poema visual» («En l'àlbum d'una burgesa lletraferida») i un exemple d'escriptura automàtica, com diu l'autor, «per si un dia em convé sotmetre un text meu a l'anàlisi d'un alienista»; i no són poques les imatges i metàfores d'una certa complexitat. És amb aquesta poètica que Pere Quart reelabora molts dels temes i recursos de sempre: la mort, la por, el sexe, la mentida. Enfront de tot això, s'alça l'individualisme conscient del poeta, amb orgull, i potser, de vegades, amb cansament.

En aquest sentit és significatiu, però, que els *Decasíllabs de vell*, tant al llibre, en què segueixen un ordre purament cronològic, com en l'ordre que adopten en la versió apareguda a «Els Marges», acabin amb «Em retiro al desert»: «Exemplar és l'areny: sense estatura, / suma de petiteses, però amable / amb els jacents, i pulcra sepultura.» I les *Endreces*, i amb elles el llibre, acaben amb una dedicatòria que el poeta es fa a si mateix, «A mi»: «Volenterós, / començaré a morir / amb seny, entusiasme, / esparpillament.» Tot això fa que l'acabament tingui l'aparença de gest definitiu, de testament. Es diria que amb *Quatre mil mots* el poeta ha volgut cloure la imatge de la seva poesia. Però Pere Quart para trampes al lector. Perquè el llibre és també una porta oberta al dubte i la contradicció, així com una recerca de les arrels pregones de la pròpia identitat. I perquè encara són moltes les preguntes que planteja que resten per contestar.

ALBERT ROSSICH